

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ

- **Ενότητα 8 (Μέρος II Έννοιες και πρακτικές):**
Οικογένεια και οικιακή ομάδα

Βενετία Καντσά

Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- ▶ Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- ▶ Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

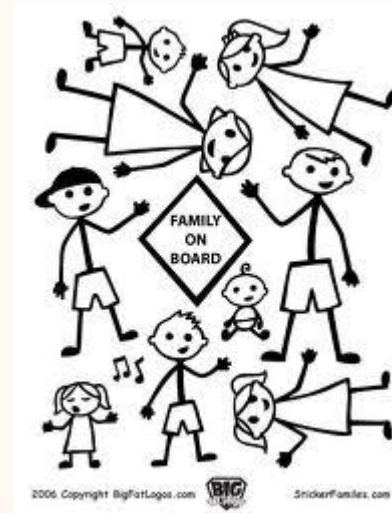
Στόχοι ενότητας

- Γνωριμία με τις ανθρωπολογικές προσεγγίσεις της οικογένειας και της οικιακής ομάδας
- Ενασχόληση με την ιστορία μελέτης της οικογένειας
- Έμφαση στη διάκριση ανάμεσα σε οικογένεια και οικιακή ομάδα
- Σχολιασμός της αδυναμίας απόδοσης ενός οικουμενικού ορισμού τόσο για την έννοια της οικογένειας όσο και για εκείνη της οικιακής ομάδας

Περιγραφή ενότητας

- Οικογένεια
- Οικιακή ομάδα
- Συμπερασματικά

Οικογένεια

Τι είναι οικογένεια;

- ▶ Στα πολλά ανθρωπολογικά κείμενα ο όρος «οικογένεια» παρέμενε χωρίς ορισμό και οι αναγνώστες έπρεπε να αποφασίσουν το τι θα συμπεριλάβουν σε αυτό τον όρο.
 - ▶ Χρησιμοποιείται συνήθως ο ένας όρος κενός για μια κατηγορία σχέσεων και δραστηριοτήτων οι οποίες είναι «οικιακές» μάλλον και όχι «δημόσιες» και οι οποίες συνεπάγονται **οικειότητα**, **συναισθηματική εγγύτητα** και μια ολόκληρη σειρά άλλων μη-αναλυμένων όρων.
- ▶ Επειδή ακριβώς η οικογένεια είναι μια άμεσα αναγνωρίσιμη ομάδα στη δυτική κοινωνία και επειδή οι περισσότεροι ανθρωπολόγοι προερχόντουσαν μέχρι πριν μερικές δεκαετίες από τις δυτικές χώρες η μελέτη της οικογενειακής οργάνωσης σε μη δυτικές χώρες επηρεάστηκε από συγκεκριμένες δυτικές αντιλήψεις περί οικογένειας πολύ περισσότερο από άλλες ομάδες που συγκροτούνται αναφορικά με τη συγγένεια και για τις οποίες οι ανθρωπολόγοι δεν είχαν άμεση αντίληψη (π.χ. για τις ομάδες μονογραμμαμικής καταγωγής).

- ▶ Παρακολουθώντας τη σχετική συζήτηση γύρω από την οικογένεια, σχηματίζει κανείς την εντύπωση, ότι τις περισσότερες φορές γίνεται αντιληπτή ως ένας τύπος οργάνωσης της ιδιωτικής ζωής των ανθρώπων, σχεδόν αμετάβλητος, με ενιαία μορφή και λειτουργία σε όλους τους πολιτισμούς.
- ▶ Ο όρος συχνά χρησιμοποιείται αδιάκριτα, αποδίδοντας κυρίως ένα σχήμα που αποτελείται από **γονείς και παιδιά**, χωρίς τις περισσότερες φορές να λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικοοικονομικές ιδιαιτερότητες που προσδιορίζουν τη μορφή και λειτουργία του.
- ▶ Χρησιμοποιείται, δηλαδή, ως όρος γενικής ισχύος για όλες τις εποχές και όλους τους τύπους κοινωνιών, ενώ είναι αμφίβολο αν το σχήμα γονείς-παιδιά που είναι κυρίαρχο στη βιομηχανική κοινωνία και λειτουργεί ως πρότυπο, απαντάται σε όλες τις εποχές και όλους τους πολιτισμούς

Η μελέτη της ιστορίας της οικογένειας

Ωστόσο, η μελέτη της ιστορίας της οικογένειας δείχνει πως δεν υπάρχει ένας ενιαίος τύπος οικογενειακής ζωής. Οι τύποι της οικογένειας είναι πάντα τμήμα του τρόπου που είναι οργανωμένη και λειτουργεί μια κοινωνία.

Κατά καιρούς όμως έχουν αναπτυχθεί μια σειρά από υποθέσεις αναφορικά με την εξέλιξη της οικογένειας.

Οι υποθέσεις αυτές στο μεγαλύτερο μέρος τους αντιλαμβάνονται την οικογένεια σαν ένα σχήμα που εξελίσσεται από «κατώτερες» σε «ανώτερες» μορφές οργάνωσης (π.χ. Στο παράδειγμα του εξελικτισμού από την ελευθερομειξία στην μονογαμική οικογένεια)

ή

ως μια πορεία μετάβασης από ένα ευρύ εκτεταμένο σχήμα συνύπαρξης τουλάχιστον τριών γενεών, στη μικρή πυρηνική οικογένεια, απόρροια της εκβιομηχάνισης και τους εκσυγχρονισμού.

Συνδεμένη με αυτή τη θεώρηση για το μετασχηματισμό της οικογένειας από εκτεταμένη σε μικρή πυρηνική είναι και η θέση για την απώλεια των βασικών λειτουργιών της. Θεωρείται, δηλαδή, ότι με το πέρασμα από την « παραδοσιακή» στη «σύγχρονη» μορφή του ο θεσμός έχασε το μεγαλύτερο μέρος από τις λειτουργίες του (π.χ εκπαιδευτικές, οικονομικές, προνοιακές) τις οποίες ανέλαβαν άλλοι περισσότερο εξειδικευμένοι κοινωνικοί θεσμοί.

Άλλες πάλι τοποθετήσεις αντιλαμβάνονται την κοινωνία, από τη στιγμή της συγκρότησής της ως άθροισμα μικρών πυρηνικών οικογενειών (πατέρας-μητέρα-παιδιά). Η μικρή αυτή οικογένεια θεωρείται ότι προέκυψε από τη φυσική αναγκαιότητα και αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της κοινωνίας. Ενώ, όλες οι λοιπές κοινωνικές σχέσεις θεωρούνται απόρροια αυτής της «φυσικής» βιολογικής σχέσης.

Η μελέτη της οικογένειας στην ανθρωπολογία

- ▶ Η λέξη οικογένεια είναι τόσο σαφής, η πραγματικότητα στην οποία αναφέρεται τόσο κοντά στην καθημερινή εμπειρία, ώστε θα ανέμενε κανείς ότι η διερεύνησή της δεν περιέχει καμιά δυσκολία.
- ▶ Ωστόσο, η συγκριτική μελέτη της οικογένειας έχει προκαλέσει δριμύτατες ανθρωπολογικές συζητήσεις.
- ▶ Παραδείγματα άλλων κοινωνιών δείχνουν ανάγλυφα τη μεγάλη δυσκολία που παρουσιάζει η προσπάθεια αναζήτησης ενός καθολικού ορισμού.

Το παράδειγμα των Nayar

- ▶ Στους Nayar, για παράδειγμα, σημαντικός πληθυσμός της Ινδίας στις ακτές του Μαλαπάρ, οι άνδρες απορροφημένοι από τον πόλεμο δεν μπορούσαν να δημιουργήσουν οικογένεια. Μια συμβολική τελετή ο γάμος, δεν δημιουργούσε μόνιμες σχέσεις μεταξύ των συζύγων: η έγγαμη γυναίκα είχε όσους ερωμένους ήθελε και τα παιδιά ανήκαν στην μητρική γραμμή. Δίχως να φτάνουν τόσο μακριά μερικές κοινωνίες περιορίζουν το ρόλο της συζυγικής οικογένειας: την αναγνωρίζουν, αλλά απλώς σαν ένα σχήμα μεταξύ άλλων.

NĀYAR FEMALES.

AKATTUCHARNA NĀYAR.

Το παράδειγμα των Masai

- Οι Μασάι στην Αφρική οι ενήλικοι άνδρες ζουν σε στρατιωτικούς σχηματισμούς και συνάπτουν εξαιρετικά ελεύθερες συναισθηματικές και σεξουαλικές σχέσεις με ενήλικες κοπέλες της αντίστοιχης με τη δική τους ομάδας. Μόνο μετά την ενεργό αυτή περίοδο μπορούσαν οι άνδρες να παντρευτούν και να δημιουργήσουν οικογένεια.

- ▶ Το ίδιο προσεκτικοί θα πρέπει να είμαστε και στο θέμα της πολυγαμικής οικογένειας – πολυγυνία ή πολυανδρία. Οι συνοπτικοί αυτοί ορισμοί θα πρέπει να εξειδικευτούν.
 - ▶ Άλλοτε, ο άνδρας είναι σύζυγος ενός αριθμού γυναικών η καθεμία από τις οποίες είναι εγκατεστημένη με τα παιδιά της σε χωριστή κατοικία (Αφρική)
 - ▶ Σε άλλες περιπτώσεις (Βραζιλία) ο αρχηγός νυμφεύεται ταυτόχρονα πολλές αδελφές ή μια γυναίκα και τις κόρες της και μεγαλώνουν τα παιδιά από κοινού. Επιπλέον, ο αρχηγός δανείζει τις συζύγους στους νεότερους αδελφούς του ή περαστικούς επισκέπτες του.

- ▶ Κατά συνέπεια, το ζήτημα της οικογένειας δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μονοδιάστατα. Τη στιγμή που φαίνεται να έχουμε συλλάβει το θέμα, μας ξεφεύγει πάλι.
- ▶ Αν λάβουμε υπόψη το τεράστιο φάσμα των ανθρώπινων κοινωνιών, αυτό που μπορούμε να πούμε είναι ότι η συζυγική οικογένεια εμφανίζεται πολύ συχνά και ότι από όπου απουσιάζει πρόκειται συνήθως για εξελιγμένες τεχνολογικά κοινωνίες και όχι για το αντίστροφο.
- ▶ Ταυτόχρονα, υπάρχουν άλλοι τύποι μη συζυγικών οικογενειών (πολυγαμικών ή μη) πράγμα που από μόνο του δείχνει ότι η συζυγική οικογένεια δεν προκύπτει από κάποια οικουμενική ανάγκη, μια κοινωνία μπορεί να υπάρχει και χωρίς αυτή τη μορφή οικογένειας.
- ▶ **Συμπερασματικά: η ιστορία της οικογένειας δεν ακολούθησε μια μονογραμμική εξέλιξη / η μορφή της αλλάζει αλλά όχι εξελικτικά / συναντάμε πολλές. Επιπλέον, δεν υπάρχουν συγκεκριμένες λειτουργίες, τις οποίες να μπορούμε να αποδώσουμε στην οικογένεια όπως πολύ πειστικά ισχυρίζεται και η Sylvia Yanagisako**

Συμπερασματικά

- ▶ (i) Η οικογένεια έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον των ανθρωπολόγων από την αρχή [Όπως, για παράδειγμα, στο έργο του Lewis Henry Morgan. Η σημασία της συνεισφοράς του έγκειται στο ότι μίλησε για το θεσμό της οικογένειας με ιστορικούς όρους κι ότι συνδύασε αλλαγές στο θεσμό της οικογένειας με αλλαγές στον υλικό πολιτισμό].
- ▶ (ii) Νέα ανθρωπολογικά δεδομένα ανέτρεψαν τις υποθέσεις για μονογραμμική εξέλιξη του θεσμού της οικογένειας. Η πυρηνική συζυγική οικογένεια συναντιέται και σε άλλες κοινωνίες και σε άλλες εποχές. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει μια μονογραμμική εξέλιξη από «κατώτερες» σε «ανώτερες» μορφές οργάνωσης (π.χ. από την ελευθερομειξία στην μονογαμική οικογένεια). Ούτε η οικογένεια μπορεί να προσεγγιστεί ως μια πορεία μετάβασης από ένα ευρύ εκτεταμένο σχήμα συνύπαρξης τουλάχιστον τριών γενεών, στη μικρή πυρηνική οικογένεια, απόρροια της εκβιομηχάνισης και τους εκσυγχρονισμού.
- ▶ (iii) Από την άλλη, ήδη από την εποχή του Malinowski έγινε προσπάθεια να συνδεθούν συγκεκριμένες λειτουργίες με την οικογένεια: αναπαραγωγή/ανατροφή και κοινωνικοποίηση των παιδιών (δομολειτουργιστικές προσεγγίσεις). Ενώ για τον Levi-Strauss ακόμα και αν δεν ξέρουμε τι μορφή και το μέγεθος της οικογένειας ξέρουμε γιατί ποιος είναι ο λόγος ύπαρξής της: το ταμπού της αιμομιξίας. Ωστόσο, έρευνες σε άλλες κοινωνίες έδειξαν ότι οι λειτουργίες αυτές επιτελούνται από ομάδες που δεν είναι συγγενικά συνδεδεμένοι μεταξύ τους, συγγενικά συνδεδεμένα άτομα δεν επιτελούν αυτές τις λειτουργίες. Άρα, είναι δύσκολο να προσδιορίσει κανείς τη μορφή και τη λειτουργία της οικογένειας σε οικουμενικό επίπεδο και η οποιαδήποτε ανάλυσή της αναφέρεται σε συγκεκριμένα πλαίσια.

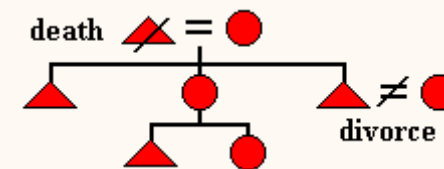
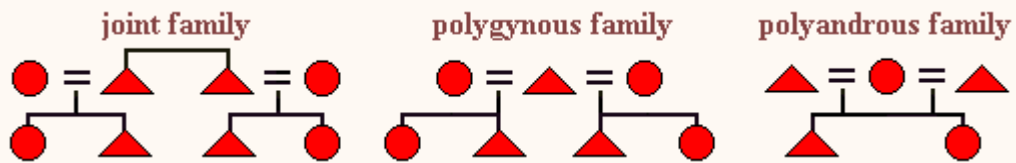
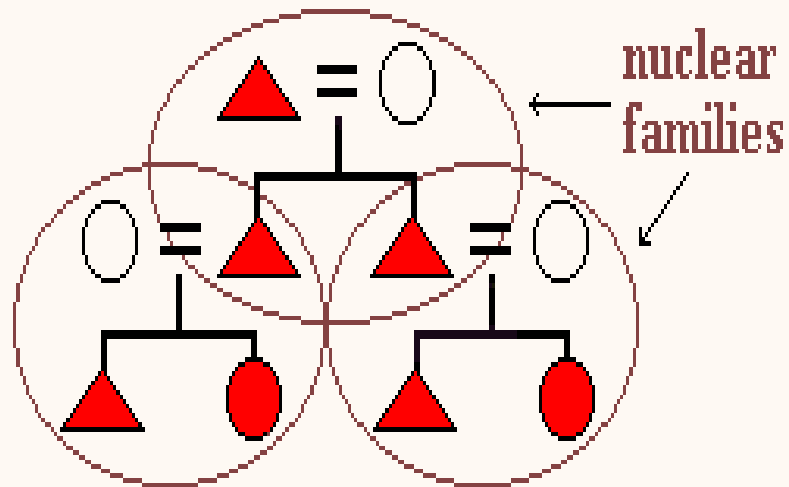
- ▶ Η οικογένεια είναι μια μονάδα αρθρωμένη με πολύ περισσότερες πλευρές της κοινωνικής ζωής από αυτές της απλής αναπαραγωγής και της κοινωνικοποίησης. Όσο είναι αναπαραγωγική μονάδα η οικογένεια άλλο τόσο είναι και ακέραιο μέρος των πολιτικών κι οικονομικών δομών μιας κοινωνίας.
- ▶ Γι αυτό κι επισημαίνεται η ανάγκη ανάλυσης του πολιτισμικού-ιδεολογικού συστήματος της κοινωνίας που εξετάζεται, της διάκρισης δηλαδή των πραγματικών και ιδεατών μορφών της. Η συμπεριφορά των ανθρώπων θα εξεταστεί έτσι σε συνάρτηση και με το φάσμα των επιλογών, συμπεριφοράς και οργάνωσης που τους προσφέρεται από το σύστημα των αξιών, των συμβόλων και των προτύπων της κοινωνίας τους.

Οικιακή ομάδα

Οικογένεια και οικιακή ομάδα

- ▶ Οι περισσότεροι ανθρωπολόγοι κάνουν τη διάκριση ανάμεσα σε:
 - ▶ Οικογένεια (family) ως μία συγγενειακή ομάδα (δηλαδή ως ομάδα που έχει σημείο αναφοράς τη συγγένεια)
 - ▶ Οικιακή ομάδα (household) ως μια τοπική μονάδα , δηλαδή, μια ομάδα τοπική ή σύνολο ανθρώπων που μένουν μαζί και εξαιτίας της χωρικής συνύπαρξής τους επιτελούν μια σειρά από κοινές οικιακές δραστηριότητες όπως και να ορίζονται αυτές στις διαφορετικές κοινωνίες.
- ▶ Αν εννοιολογήσουμε την οικογένεια ως μια ενότητα η οποία αναφέρεται στη συγγένεια, και την οικιακή ομάδα ως μια ενότητα η οποία αναφέρεται στην χωρική εγγύτητα ή την κοινή συγκατοίκηση, τότε μπορούμε να διακρίνουμε ανάμεσά τους ακόμα και στις κοινωνίες εκείνες όπου τα άτομα που απαρτίζουν αυτές τις δυο ομάδες ταυτίζονται.

Μορφές οργάνωσης οικιακής ομάδας

Ο Malinowski για την οικιακή ομάδα

- ▶ Η ανάγκη διάκρισης ανάμεσα στην οικογένεια ως μια ομάδα της οποίας τα μέλη συνδέονται με δεσμούς αιματοσυγγένειας και αγχιστείας (ως μονάδα της συγγένειας) και την οικιακή ομάδα ως μια μονάδα εγκατάστασης υποκινήθηκε από την ανεπάρκεια του εννοιολόγησης του Malinowski για την οικογένεια ο οποίος και είχε ταυτίσει την οικογένεια με την οικιακή ομάδα στο βαθμό που για τον ίδιο η οικογένεια εξυπηρετεί την ανάγκη της αναπαραγωγής και την ανάγκη της ανατροφής.
- ▶ Ίσως να αποτελεί ένα πολιτισμικό ιδεώδες για τις δυτικές κοινωνίες ότι μια ομάδα από δυο ενήλικες που έχουν σεξουαλικές σχέσεις και τα παιδιά τους συνιστούν μια μονάδα εγκατάστασης, αλλά ακόμα και εκεί πολύ συχνά δεν ακολουθείται το ιδεώδες.

Οι απαρχές της διάκρισης ανάμεσα σε οικογένεια και οικιακή ομάδα

- ▶ Τις απαρχές της διάκρισης ανάμεσα στην οικογένεια ως μονάδα της συγγένειας και τη οικιακή ομάδα ως μονάδα εγκατάστασης θα πρέπει να τις αναζητήσουμε στον Radcliffe-Brown ο οποίος όρισε τη στοιχειώδη οικογένεια ως εκείνη που αποτελείται από τον άνδρα / τη γυναίκα / και το-α παιδί-ιά τους ανεξάρτητα από αν μένουν μαζί ή όχι.
 - ▶ Έμμεσα εδώ γίνεται η διάκριση ανάμεσα στην οικογένεια και στην ομάδα συγκατοίκησης.
- ▶ Μια παρόμοια διάκριση κάνει και ο Fortes έμμεσα στη μελέτη του για τους Tallensi (1949) και άμεσα μιλώντας για τους Ashanti (1949). Ωστόσο, ακόμα και εδώ, ακόμα και αν γίνεται η διάκριση ανάμεσα στην οικογένεια και στην οικιακή ομάδα ωστόσο γίνεται η προσπάθεια να αποδοθούν συγκεκριμένες λειτουργίες στην οικογένεια και την οικιακή ομάδα όπως είχε κάνει και ο Malinowski.

Οι θέσεις του Jack Goody

- ▶ Σύμφωνα με τον Jack Goody, ο οποίος ακολουθεί σε γενικές γραμμές αυτό το διαχωρισμό, τα δυο κυριότερα πλαίσια όπου εμφανίζονται η οικογένεια και η οικιακή ομάδα είναι οι χώροι της αναπαραγωγής και της παραγωγής. Η πυρηνική οικογένεια διαφοροποιείται κατά τη διαδικασία της αναπαραγωγής, ενώ τα άτομα εκείνα τα οποία σχηματίζουν μια οικιακή ομάδα δραστηριοποιούνται από κοινού σε τέσσερις κυρίως φάσεις της παραγωγής της τροφής: **παραγωγή, διανομή, προετοιμασία και κατανάλωση.**
- ▶ Και για τον Meyer Fortes και για τον Jack Goody η διάκριση ανάμεσα στην οικιακή ομάδα και την οικογένεια είναι η αντίθεση ανάμεσα στην **παραγωγική** και την **αναπαραγωγική** ομάδα. Δηλαδή ανάμεσα σε μια ομάδα που εξασφαλίζει τις υλικές συνθήκες ύπαρξης και μια ομάδα που ασχολείται με την βιολογική αναπαραγωγή του ανθρώπινου είδους.

Γαμήλιες επιλογές: ποιοι συνδέονται

- ▶ Ο Goody (1958) έδωσε έμφαση στο γεγονός ότι η **οικιακή οργάνωση δεν εστιάζει αποκλειστικά σε μια πολύ-λειτουργική μονάδα** ή οποία εμφανίζεται σε όλες τις οικιακές καταστάσεις. Υπάρχει ένας ολόκληρος αριθμός τέτοιων μονάδων, τις οποίες ονομάζει **οικιακές ομάδες** και οι οποίες εμφανίζονται σε διαφορετικές καταστάσεις. Ένα από αυτά είναι η **ομάδα διαμονής** η οποία σχηματίζει το πλαίσιο για τις άλλες ομάδες που αναδύονται μέσα από τις δυο βασικές διαδικασίες της παραγωγής και της αναπαραγωγής.
- ▶ Ο Bender (1967) πάλι διακρίνει ανάμεσα σε **συγκατοικούντες ομάδες** και **οικιακές λειτουργίες**. Έτσι υπάρχουν οι οικογένειες, οι συγκατοικούντες ομάδες, και οι οικιακές δραστηριότητες ή λειτουργίες [για παράδειγμα ο, Bender διακρίνει δυο τέτοιες ομάδες ανάμεσα στους Munducu. Η μια αποτελείται από άνδρες που ζουν στο σπίτι των ανδρών και η άλλη από τη γυναίκα και τα παιδιά της. Οι οικιακές λειτουργίες επιτελούνται με έναν τέτοιο τρόπο που περιλαμβάνει τους άνδρες ως ομάδα και τις γυναίκες ως ομάδα].

«Οικιακές» λειτουργίες

- ▶ Όμως, ακόμα και αν διακρίνουμε ανάμεσα σε οικογένειες, συγκατοικούντες ομάδες, και οικιακές δραστηριότητες ή λειτουργίες ως διακριτές μεταβλητές, ωστόσο, παραμένει το πρόβλημα να ορίσουμε τι εννοούμε με τον όρο **οικιακές λειτουργίες**.
- ▶ Όλοι οι ορισμοί που έχουν δοθεί μέχρι σήμερα από ανθρωπολόγους επικεντρώνονται στην παραγωγή της τροφής και την κατανάλωση και την κοινωνική αναπαραγωγή συμπεριλαμβανόμενης και της φροντίδας και ανατροφής των παιδιών. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτοί οι ορισμοί είναι επηρεασμένοι από πολύ συγκεκριμένες δυτικοκεντρικές εννοιολογήσεις του «**ιδιωτικού**» και «**δημόσιου**», καθώς επίσης και της δυτικής διάκρισης ανάμεσα στο «**σπίτι**» και τη «**δουλειά**».

Συμπερασματικά

Η καθολικότητα της οικογένειας και της οικιακής ομάδας υπό αμφισβήτηση

- ▶ **Δεν υπάρχουν λειτουργίες της οικογένειας τις οποίες να τις επιτελεί παντού σε παγκόσμιο επίπεδο.** Σε πολλά μέρη λειτουργίες της οικογένειας επιτελούνται από ομάδες που δεν μπορούν να περιγραφούν ως οικογένειες και δεν υπάρχει μια και μόνη λειτουργία που να αποδοθεί οικουμενικά στον όρο «οικογένεια».
- ▶ **Παρόμοια, δεν υπάρχουν λειτουργίες της οικιακής ομάδας που να μπορούν να οριστούν σε παγκόσμιο επίπεδο.** Επίσης, εδώ και σε αντίθεση με την πυρηνική οικογένεια, είναι πολύ δύσκολο να ορίσεις την οικιακή ομάδα με καθαρά φορμαλιστικούς όρους. Όλες οι διακρίσεις ανάμεσα στην οικογένεια και την οικιακή ομάδα επικαλούνται την μορφή της εγκατάστασης ως το προσδιοριστικό κριτήριο της οικιακής ομάδας. Ωστόσο όμως -και όπως επισημαίνει και η Sylvia Yanagisako- η υιοθέτηση αυτού του κριτηρίου δεν μας λύνει το πρόβλημα.

Το σχόλιο της Sylvia Yanagisako (1978)

- ▶ *Πώς να χειριστούμε τις ομάδες εγκατάστασης που έχουν έναν εποχιακό κύκλο διασκορπισμού και συγκέντρωσης, το ζήτημα της κίνησης του προσωπικού ανάμεσα στις οικιακές ομάδες, το αν θα ονομάσουμε οικιακή ομάδα ένα σύνολο από καλύβες ή σπίτια που μοιράζονται μια κοινή αυλή, αν θα συμπεριλάβουμε υπηρέτες, μαθητευόμενους, νοικάρηδες ως μέλη αυτής της οικιακής ομάδας. Γιατί θεωρούμε ότι ένας άνθρωπος που μένει μόνος του συνιστά μια οικιακή ομάδα ενώ δεν θεωρούμε οικιακή ομάδα τα ορφανοτροφεία, τα οικοτροφεία, τα στρατόπεδα;*

Βιβλιογραφία

- ▶ Αντωνακοπούλου, Ιλεάννα. 1987. «Η μελέτη της οικογένειας από κοινωνικο-ιστορικής και ανθρωπολογικής σκοπιάς». Στο *Η Ελληνική Κοινωνία*, εκδ. του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Κοινωνίας, Ακαδημία Αθηνών, σ. 43-63.
- ▶ Collier, Jane, Michele Rosaldo, Sylvia Yanagisako. 2000. «Υπάρχει εδώ μια οικογένεια;». Στο *Κείμενα Κοινωνιολογίας του Γάμου και της Οικογένειας*, επιμ. Χριστίνα, Νόβα-Καλτσούνη, σ.σ. 29-62. 177-198. Εκδ. Τυπωθήτω: Αθήνα,
- ▶ Gillis, R. John. 2000. «Ο μύθος για τις οικογένειες περασμένων εποχών». Στο *Κείμενα Κοινωνιολογίας του Γάμου και της Οικογένειας*, επιμ. Χριστίνα, Νόβα-Καλτσούνη. Εκδ. Τυπωθήτω: Αθήνα, σ.σ. 63-92
- ▶ Keesing, Roger. 1997 (3rd revised edition). *Cultural Anthropology* (ch. Marriage, family and community). Wadsworth Publishing Co Inc..
- ▶ Levi-Strauss, Claude. 1983 (μτφ. στα ελληνικά 2003). «Η Οικογένεια». Στο *Le Regard Eloigne*. Plon: Παρίσι. Μτφ. Θόδωρος Παραδέλλης
- ▶ Yanagisako, J. Sylvia. 1979. “Family and Household. Domestic Groups”. Στο *Annual Review of Anthropology* 8: 161-205

ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Βενετία Καντσά
Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

